

Guia per organitzar un Cinefòrum sobre l'homosexualitat i la gent gran als Casals de gent gran

AHEAD
Against Homophobia.
European local Administration Devices.

 Project co-funded by the European Union's
Fundamental Rights and Citizenship Programme

Ajuntament de Barcelona

www.bcn.cat/dretscivils

Guia per organitzar un Cinefòrum sobre l'homosexualitat i la gent gran als Casals de gent gran

Aquest document es basa en l'experiència pilot que ha dirigit i coordinat l'Institut de l'Envel·liment de la UAB en el marc del projecte europeu AHEAD¹ liderat per la Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona, amb l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) de la UAB com a partner acadèmic i amb el suport i col·laboració del Departament d'Acció Social i Ciutadania de l'Ajuntament de Barcelona, dels Districtes de Ciutat Vella i Eixample i de moltes persones grans usuàries de Casals de Gent Gran.

Autores:

Laura Coll i Planas
Mercè Pérez Salanova

De l'Institut de l'Envel·liment de la UAB

Contacte:

Laura Coll i Planas
laura.coll@uab.cat

Index

Objectiu del document	pág 4
Antecedents: resum de la intervenció pilot	pág 5
Recomanacions i propostes per als professionals: com treballar la perspectiva LGTB² en l'àmbit de la gent gran	pág 6
Aportacions del grup motor	pág 11
Consideracions generals	pág 11
Sobre les persones grans homosexuals i els Casals de Gent Gran	pág 11
Consideracions respecte a l'acció del cinefòrum	pág 12
Consideracions sobre el documental	pág 13
Consideracions sobre el fòrum	pág 14
Pautes aportades per l'Institut de l'Envel·liment de la UAB per la preparació del cinefòrum	pág 16
Preparació de l'acció	pág 16
Realització del cinefòrum	pág 16
Divulgació	pág 17
Avaluació	pág 17

¹: AHEAD significa Against Homofobia. European local Administration Devices (Contra l'Homofobia. Dispositius dels Governes Locals Europeus).
Per a més informació: <http://www.ahead-bcn.org/>

Objectiu del document

L'objectiu del document és servir de guia per la preparació de cinefòrums per tractar el tema de l'homosexualitat amb la gent gran als Casals i altres entitats i entorns de persones grans. Conté les aportacions i

els criteris identificats en el procés de treball i les pautes per la preparació del cinefòrum per tal que puguin resultar d'utilitat als interessats en dur a terme una acció en aquest àmbit.

Antecedents: resum de la intervenció pilot

Des de l'Institut de l'Envel·liment de la Universitat Autònoma de Barcelona, s'ha dut a terme un projecte pilot d'intervenció en el marc del projecte europeu AHEAD. Aquest té per objectiu lluitar contra l'homofòbia des dels governs locals i està liderat per la Regidoria de Drets Civils de l'Ajuntament de Barcelona i per l'Institut de Govern i Polítiques Públiques (IGOP) de la UAB com a experts acadèmics. L'objectiu d'aquesta acció pilot era treballar per la no discriminació en els Casals municipals de Barcelona, al ser espais de gent gran on l'homosexualitat és sovint un tabú.

En el disseny de la intervenció vàrem preveure la implicació de persones grans dels Casals elegits per la prova pilot de l'Eixample i de Ciutat Vella. Aquestes persones tenien la tasca de preparar una activitat de Cinefòrum per realitzar als seus Casals, en els termes que ells considerin adients. Per realitzar la tasca comptaven amb el suport de les professionals de l'Institut de l'Envel·liment.

Gràcies a la col·laboració de l'Àrea d'Acció Social i Ciutadania de l'Ajuntament de Barcelona, de les responsables tècniques del Districte, dels/les Directors/es i Dinamitzadors/es dels Casals i de les Comissions Gestores dels Casals, es van poder identificar 14 persones grans usuàries de 6 Casals diferents que es van mostrar motivades i disposades a treballar sobre la temàtica de l'homosexualitat i la Gent Gran.

Aquestes persones formaven el que vam anomenar el grup motor.

Es van dur a terme 3 reunions del grup motor amb una professional de l'Institut per veure i comentar el documental proposat pel cinefòrum "Salir del Armario a los sesenta" (de "Documentos TV" de TVE 2 dirigit per Ana Isabel Muñoz) i debatre com es podria dur a terme el cinefòrum als diferents Casals.

Aquest mes d'octubre del 2010, es va fer el primer cinefòrum al Casal de Gent Gran Josep Tarradellas i el segon al Casal Pati Llimona, aquest últim organitzat conjuntament amb el Casal de Gent Gran Josep Trueta i el Casal de Comerç. Tots dos van ser un èxit: pel que fa al nombre de participants i pel que fa a la qualitat de la participació. En les dues ocasions es van poder escoltar i compartir opinions i experiències ben diverses tot construint un diàleg amb la voluntat de treballar per acabar amb la discriminació de les persones homosexuals (grans i no grans), malauradament encara present en la nostra ciutat.

El mes d'octubre es van presentar els resultats de l'experiència a una jornada europea del projecte AHEAD que es va fer a Barcelona. La popera publicació dels resultats en català, castellà i anglès, també accessibles per internet, facilitarà que aquesta experiència local es continuï estenent.

Recomanacions i propostes per als professionals: com treballar la perspectiva LGTB² en l'àmbit de la gent gran

Consideracions prèvies:

La nostra experiència:

- es basa en l'intervenció directa amb persones grans involucrant els diferents professionals implicats que són clau per integrar la perspectiva LGTB.
- s'ha focalitzat en les persones grans gais i lesbianes. Durant l'acció s'ha tractat també breument la transexualitat i la intersexualitat.

Cal tenir en compte que cada entorn de gent gran pot tenir especificitats i la nostra experiència es basa en els Casals municipals de Barcelona, per tant, pot no ser transferible a altres entorns com residències, centres socio-sanitaris... o en medis rurals.

Recomanacions i propostes :

a) Sobre la implicació de les persones grans

- Involucrar les persones grans en el disseny i realització de propostes per integrar la perspectiva LGTB en els diferents àmbits de gent gran.
1. el grup motor de la prova pilot considera que les persones grans poden ser les persones idònies per abordar l'homofòbia en els Casals. Aquesta valoració es basa en els següents arguments:
 - L'experiència de les persones grans. Sovint, les persones grans han viscut diferents posicions i actituds respecte l'homosexualitat al llarg dels anys de manera que poden utilitzar aquesta experiència per facilitar i potenciar el canvi d'una actitud homòfoba a una actitud oberta i de comprensió, promovent doncs en altres persones grans un canvi de manera de pensar,

canvi que ells mateixos han viscut.

- La relació propera. Les persones grans són qui coneix més bé les altres persones grans del mateix entorn, com pensen, com funcionen... poden parlar-les-hi de tu a tu, de persona gran a persona gran.
- La solidaritat davant la discriminació. Les persones grans estan (o poden estar) motivades a participar per promoure la solidaritat entre les persones grans i lluitant també contra la discriminació per edat que viuen les persones grans homosexuals.

2. Involucrar persones grans LGTB conjuntament amb persones grans heterosexuales, si és possible vinculades a l'entorn corresponent. Cal decidir quina part del procés és compartida i quina es fa per separat, pensant els avantatges i inconvenients. El treball conjunt permet el coneixement mutu i l'intercanvi entre els dos grups de persones grans; permet des de l'inici començar a obrir els espais a persones LGTB potser per primera vegada; permet l'expressió directa de les pròpies persones grans LGTB; per contra, cal tenir en compte que pot inhibir l'expressió de determinats punts de vista i les experiències per part de les persones grans heterosexuales, expressions importants de conèixer i tenir en compte al dissenyar i dur a terme l'acció.

b) Entrant en la temàtica LGTB

- Al obrir un espai per primera vegada a un Casal o altres entorns per parlar de l'homosexualitat i la gent gran, cal tenir en compte que si bé és un tema que pot generar interès i moltes ganes de debat

entre els usuaris, també pot generar rebuig. A la vegada, convé tenir en compte que tot i que a priori semblaria ser que l'actitud més freqüent entre les persones grans és l'homofòbia, el grup motor ja va plantejar inicialment que potser la gent gran ho viurà millor del que esperem, és a dir, que no hi haurà tanta homofòbia entre la gent gran com es podria pensar. La facilitat que hem tingut per trobar persones per formar part del grup motor ho confirma, així com les aportacions de les persones grans participants dels dos cinefòrums realitzats.

- Al treballar les problemàtiques específiques de les persones grans LGTB, cal tenir en compte que moltes són problemàtiques comunes a altres grups de persones grans. Per exemple, en el nombrós col·lectiu de viudes es viuen també situacions de pobresa i solitud... Així doncs, el grup motor ens alerta de donar un missatge sobre aspectes com la pobresa, la solitud i l'aïllament social que semblin otorgar a la gent gran LGTB una exclusivitat de problemes que també afecten a moltes altres persones grans. El grup motor ha assenyalat la importància de mostrar aquestes connexions per traçar punts en comú enlloc de diferències.
- La temàtica homosexualitat en relació a la gent gran ha tingut molt poca presència als Casals i altres entorns específics de gent gran fins ara. De totes maneres, moltes de les persones grans usuàries d'aquests espais, segur que hauran viscut d'aprop l'homosexualitat, a partir dels mitjans de comunicació, de la vida pública o de la vida professional o privada, o dels mitjans de comunicació és a dir, en altres espais de la seva vida quotidiana. A la vegada, poden haver conegut de prop l'homofòbia en ells mateixos (en un passat o actualment) o en altres persones properes. Al llarg de la seva vida, poden haver tingut una gran diversitat de posicions, actituds, coneixements, vivències i canvis respecte aquesta temàtica.

A més, aquestes posicions, coneixements i trajectòries segurament són diferents pel que fa a l'homosexualitat masculina, al cas de les lesbianes i a la transexualitat. Mentre que l'homosexualitat entre els homes és més coneguda que l'homosexualitat entre dones, també és sobra la primera on hi ha opinions més formades (ja siguin d'un tipus o d'un altre). Al voltant de la transexualitat s'ha trobat més incomprensió, més desconeixement i el poc coneixement més estereotipat.

- Així doncs, recomanem abordar diferenciadament, però establint relacions, entre l'homosexualitat masculina, el lesbianisme i la transexualitat entenent que si el punt de partida és diferent, també és diferent l'abordatge i el temps necessari per treballar contra la discriminació i per la integració. L'homosexualitat masculina, més present a l'imaginari de les persones grans, pot servir de porta per abordar la transexualitat. Nosaltres hem centrat la nostra acció en l'homofòbia i aquesta ens ha permès iniciar una aproximació sobre la transfòbia, també va permetre que emergís la intersexualitat a partir d'una experiència viscuda de prop per una persona gran del grup motor.
- Diferents expressions mostren que, en un primer moment, l'homosexualitat i l'homofòbia són viscudes com a temàtiques inexistents en els entorns de gent gran. En canvi, al llarg del procés es van identificant experiències i situacions diverses que mostren l'existència de la problemàtica de la integració. Així doncs, val la pena buscar i aprofundir en les experiències que s'han donat en l'àmbit de gent gran. La visió que l'homosexualitat i l'homofòbia són inexistents en aquests entorns no és una mostra de l'absència de problemes sinó al contrari, és una mostra de la manca d'integració, de la discriminació o de la por a la discriminació.

2: LGTB és l'abreviació de Lesbianes Gais Transexuales i Bisexuals

c) Sobre com dur a terme l'acció

- **Un primer pas segur:** Recomanem entendre l'acció que es faci com a un primer pas segur que permeti continuar fent passos per abordar la resta de temàtiques LGTB.
- **La importància del recolzament:** La nostra experiència ens indica la importància que l'acció que es dugui a terme estigui recolzada per l'equip de persones implicades. És a dir, que tant els professionals dels Casals com les persones grans vegin clara l'acció i se'n puguin fer càrrec. De la mateixa manera, és també molt important que un equip de professionals proporcioni un marc de suport a l'acció i a les persones implicades (en aquest cas, és el paper que ha desenvolupat l'Institut de l'Envel·liment de la UAB).
- **Els límits de l'acció:** la primera acció, com qualsevol acció, tindrà els seus límits. Més enllà dels límits temporals, fem referència als límits que establiran l'equip de persones implicades. Tant les persones grans com els professionals de l'àmbit de la gent gran poden tenir interès a treballar certes temàtiques LGTB però dificultats en altres. Per ex: poden estar motivats i sentir-se preparats per treballar per la no discriminació de les persones grans homosexuals però no voler abordar en una primera acció la discriminació de les

persones grans amb SIDA o transexuals. A la vegada, el fet de tenir un cert nombre de persones implicades, permet que cadascú s'involucri en allò que pot i vol recolzar.

- **Clima de confiança i comprensió:** sigui quina sigui l'acció que es faci, recomanem que les persones implicades, tant els professionals com les persones grans, puguin expressar les seves reserves, els dubtes, les pors envers l'homosexualitat, la transexualitat... o envers l'acció (que els seus impactes, conseqüències i implicacions siguin vistes com a negatives, com ara "la gent deixarà de venir", "es crearà un gueto"...) per poder-les tenir en compte i comprendre... D'aquesta manera es prepararà una acció considerant predisposicions i resistències, posant objectius realistes i pensant com evitar o abordar situacions difícils que poden donar-se. Recomanem doncs treballar l'homo- i la transfòbia des de la comprensió i el qüestionament de les posicions homòfobes i transfòbes, és a dir, qüestionant des de la comprensió i el respecte.

Tal i com mostren les valoracions de les persones grans participants del segon cinefòrum, és molt important tractar amb senzillesa, sinceritat i delicadesa la temàtica de l'homosexualitat i la gent gran i garantint que el públic participant es puguin expressar amb llibertat.

- **Aportant informació:** Proporcionar informació, definicions, per contribuir a trencar idees estereotipades i prejudicis. El grup motor destaca la importància d'estar ben informat per poder afavorir els canvis cap a actituds més obertes. En aquesta línia, actualment els mitjans de comunicació sovint estan fent una tasca de difusió d'aquestes situacions i estan donant missatges de no discriminació que cada vegada les persones van entenent més. Com ja hem dit, especialment la transexualitat és un tema sobre el que predomina el desconeixement i hi ha molts prejudicis.
- **El llenguatge cuidat:** Cuidar el llenguatge que es fa servir tenint en compte els missatges implícits en les paraules i parant atenció a la via de comunicació, la funció del missatge, els destinataris... Parlar de no discriminació o d'integració, parlar d'homosexualitat o d'orientació sexual, fer referència a un cinefòrum sobre l'homosexualitat o contra l'homofòbia,... són expressions amb connotacions diferents. Per cada acció i en cada àmbit cal pensar les paraules a utilitzar.

d) Dificultats i estratègies en la intervenció contra l'homofòbia

La integració de la perspectiva LGTB en l'àmbit de la gent gran topa amb diverses barreres que es poden treballar per tal de facilitar aquesta integració.

1. Pel que fa a l'inici de l'activitat:

- Hi ha una falta de consciència de la problemàtica de l'homofòbia als Casals per part de professionals i persones grans. Com ja hem comentat, val la pena buscar i aprofundir en les experiències que s'han donat.
- Els Casals tenen els seus propis ritmes, interessos en activitats i prioritats. Cal tenir especial cura quan la iniciativa de la intervenció procedeix de fora

del Casal i no és una iniciativa pròpia. És important respectar els ritmes d'activitats i traçar vincles amb altres temàtiques d'interès quan sigui possible.

2. Pel que fa als professionals implicats durant el projecte:

- Els professionals sovint tenim estereotips tant sobre les persones LGTB com sobre les persones grans, ambdós ens dificulten la intervenció.
 - Estereotips sobre les persones grans: imaginar les persones grans com un col·lectiu homogeni; pensar que són molt homòfobes o que l'homosexualitat en la gent gran no és un tema que els interessi i per tant no s'apuntaran al grup motor o que molt poca gent vindrà al cinefòrum, o considerar que la gent gran dels Casals no té cultura ni costum de participació ni de debat i quan van als cinefòrums és per veure la pel·lícula que es presenta i no per debatre; també veure les persones grans com a persones no sexuades i sense vida sexual activa.
 - Estereotips sobre les persones grans LGTB: si venen als espais de gent gran a participar en aquesta acció voldran defensar molt la seva postura i reclamar la discriminació positiva; poden resultar tan diferents a les persones grans dels Casals en les maneres de vestir-se, fer i parlar de manera que la diferència dificulti el diàleg i la comprensió entre els dos grups.
- #### 3. Pel que fa al treball amb les persones grans:
- Cadascuna de les persones grans pot tenir les seves limitacions en la comprensió de la perspectiva LGTB.

Algunes de les aportacions dels participants sobre el segon cinefòrum a la pregunta "Què t'ha agradat del cinefòrum?"

1. La senzillesa amb què s'ha expressat un tema que encara avui no està prou acceptat
2. La sinceritat i el tema tan important que s'ha tractat, sabem que no tothom ho entén però hem de fer el possible per tirar endavant
3. La delicadesa en mostrar un tema important
4. La llibertat amb la que s'han pogut expressar els espectadors

Aquests límits es mostren per exemple posant condicions en l'acceptació de la perspectiva LGTB ("no tinc cap problema amb els homosexuals, però no accepto la desfilada del dia de l'Orgull Gai"), també s'expressen en forma de resistència a treballar o parlar en el grup de certs aspectes o en acotar les temàtiques a tractar al cinefòrum.

- Els estereotips que hem nombrat a l'anterior apartat sobre les persones grans i sobre les persones grans LGTB, també els tenen sovint les pròpies persones grans.
4. Pel que fa específicament a l'acompanyament i suport tècnic, basant-nos en la intervenció realitzada per part de l'Institut de l'Envel·liment de la UAB:

- Durant les seqüències de treball amb la gent gran (en el grup motor i en el cinefòrum) inevitablement sorgiran comentaris més o menys homòfobs. Davant d'aquesta situació i per tal de contribuir al canvi de mentalitat, cal construir un equilibri entre donar respostes per part dels professionals i que els propis participants i testimonis (persones grans LGTB) responguin.
- Part de l'èxit de la intervenció ha estat l'acompanyament atent i continuat de les persones grans i els professionals implicats en diferents nivells (tècnics de l'Ajuntament, tècnics de Districte i dinamitzadors/directors de Casals). Cal tenir en compte doncs, que aquesta intervenció requereix temps de dedicació: de coordinació, d'informació, de presència en reunions...

Aquestes aportacions estan basades en les tres reunions del grup motor amb una professional de l'Institut de l'Envel·liment de la UAB realitzades al mes de juliol 2010. S'han incorporat també alguns dels resultats i valoracions dels dos cinefòrums realitzats. Es presenten amb la finalitat d'oferir les opinions, experiències i propostes que es van expressar en la seva diversitat i riquesa i per tal que aquestes siguin d'utilitat al definir i dur a terme el cinefòrum.

Consideracions generals

Un parell de consideracions prèvies sobre el grup motor:

- L'homosexualitat és una temàtica que moltes de les persones del grup motor han conegut d'aprop i han viscut amb normalitat.
- El grup ha comptat amb la presència d'una persona gran homosexual usuària de Casals que ha facilitat que poguessin conèixer en primera persona i compartir la situació quotidiana d'aquesta persona gran i d'altres que coneix.

El grup expressa que l'evolució històrica de l'homosexualitat cap a la no discriminació és molt positiva i que les noves generacions estan canviant moltes concepcions i pràctiques en aquest sentit. Aquests canvis alimenten també els canvis entre el grup de persones grans. Per exemple, una persona gran pot canviar positivament la seva concepció sobre l'homosexualitat al saber que el seu nét o néta és homosexual. De totes maneres, aquesta evolució no l'estan fent per igual totes les persones i val la pena contribuir a aquesta transformació fent accions com el cinefòrum.

Amb aquesta acció, s'està promovent la solidaritat entre les persones grans des dels Casals i treballant per la no discriminació

per edat que viuen les persones grans homosexuals.

Sobre les persones grans homosexuals i els Casals de Gent Gran

Tot i que, com ja hem dit, l'homosexualitat ha estat fins ara molt poc present als Casals. Tanmateix, a partir del grup motor s'han identificat les següents situacions:

- S'han descrit situacions de discriminació de persones grans homosexuals en Casals per part d'altres persones grans.
 1. S'han identificat casos aïllats de persones grans homosexuals que participen en Casals que estan ben acceptades per part de la direcció o dinamització del Casal, però no per part d'alguns usuaris.
 2. Es descriuen situacions d'hipocresia: a l'esquena de la persona gran homosexual aquesta és criticada fent referència a la seva orientació sexual.
- S'ha sentit comentaris despectius envers homes grans que són molt amics i reben comentaris en relació a si són o semblen homosexuals per la manera de relacionar-se i mostrar-se junts.
- S'ha indicat que una gran part de persones grans homosexuals no volen anar als Casals per no ser discriminades.
- El grup suposa que segurament hi ha gent gran homosexual als Casals que amaga la seva orientació sexual per por a ser rebutjat o discriminat, o sigui, que en els Casals viu "dins l'amari".
- El grup motor no coneix casos en què una persona gran homosexual s'hagi queixat a la direcció o als professionals per haver-se sentit discriminada o rebutjada, ni sap de persones heterosexuals que hagin

deixat d'anar al Casal o de fer una activitat concreta al saber que alguna persona era homosexual.

- S'han descrit situacions de molt bona acceptació de dinamitzadors homosexuals de Casals, en aquest cas, persones joves que han expressat obertament la seva orientació sexual.

En relació a les situacions identificades, els membres del grup motor apunten la necessitat que les persones grans homosexuals que participen als Casals siguin respectats per la resta d'usuaris, que aquests no els discriminin, i que és clau però no suficient que rebin el suport de la direcció o dinamització. El grup ha discutit sobre si la por a la discriminació en els Casals és un perill real o si hi anessin serien benvinguts. El grup expressa la importància de l'acolliment al Casal com a moment clau per tal que la persona que entri se senti segura, pugui anar on vulgui i sentir-se bé a tot arreu.

Expressen la voluntat que les persones grans homosexuals rebin un tracte d'iguals als Casals i consideren essencial construir la comprensió a través de la solidaritat entre persones grans.

Consideracions respecte a l'acció del cinefòrum

El cinefòrum que es proposa és una acció que té com a finalitat parlar obertament de l'homosexualitat per contribuir a la normalització, a la dignificació i a acabar amb els tabús, buscant la igualtat, l'acceptació i evitant la discriminació i la segregació.

El grup motor recomana evitar l'ús de la paraula "normalitat", raonant que al parlar de fets o persones que són "normals" deixa per suposat que n'hi ha que no ho són. Proposa doncs transmetre la reflexió que tots som iguals com a persones que som i a la

vegada som tots diferents. L'objectiu final és la integració de persones grans homosexuals als Casals i no la creació de guetos en aquests espais.

El cinefòrum té doncs una finalitat de sensibilització cap a persones usuàries de Casals que no estan informades o conscienciades sobre la temàtica o que volen estar més informades i continuar-se conscienciant.

Recalquen la necessitat de preparar l'acció per tal que tingui un impacte més sòlid i no quedi en una acció aïllada com altres accions fetes fins ara.

El grup motor veu la importància de presentar el cinefòrum de manera amigable, senzilla, clara i entenedora, creant un ambient íntim, familiar i de confiança per reflexionar i expressar-se en un clima de tranquil·litat, despertant la comprensió i que permeti generar un debat constructiu.

Es veu la necessitat de disposar de la figura d'un moderador per conduir el debat, concebant-ho com una dinàmica en la qual les persones grans parlen amb altres persones grans.

Abans d'iniciar el documental, es considera convenient fer una introducció a la temàtica i explicar l'expressió "Sortir de l'armari".

Un possible abordatge proposat pel grup motor és el d'aportar el següent missatge: és molt important comprendre que totes les persones grans comparteixen dificultats derivades de la vellesa. Aquestes dificultats es concreten en cada persona de manera diferent, però el grup proposa que ens fixem en les circumstàncies compartides per moltes persones grans que els dificulten la vida quotidiana. El grup apunta que la solitud, l'aïllament social i la pobresa són problemàtiques que afecten a moltes persones grans i el tema que ens ocupa específicament en aquesta ocasió, la discriminació per

diversitat d'orientació sexual, dificulta encara més la situació que viuen.

Pel que fa a les expectatives de l'impacte de l'acció, cal tenir en compte que el canvi d'actitud i de mentalitat és un procés que requereix un seguit de passos (escoltar, entendre, interioritzar...). Així doncs, és un procés complex i molt lent on el cinefòrum pot fer un punt d'inflexió en la manera de pensar l'homosexualitat però que, sobretot, la reflexió continua posteriorment. Per tant, per una banda no podem esperar que una sola acció transformi a les persones i, per altra banda, cal tenir present que l'impacte d'aquesta acció aïllada pot anar-se desenvolupant amb el temps.

Cal però anar en compte de no contribuir a crear més resistències o a despertar més rebuig al fer aquesta acció. Per aquest motiu es proposa introduir la temàtica als Casals amb delicadesa.

Si hi ha una baixa participació, el cinefòrum pot no tenir l'esperada repercussió. També podria ser que despertés un efecte de burla. Ambdós efectes s'haurien d'intentar evitar implicant als professionals que acompanyin el procés de manera que animin a la participació i que moderin el debat.

Cal tenir en compte també que en els diferents Casals es podran trobar respostes diverses a la mateixa acció de cinefòrum. En part pot ser explicat per les diferències entre els barris de la ciutat i, concretament, per la diferent visibilitat de l'homosexualitat en els espais públics.

Consideracions sobre el documental «Salir del armario a los 60» dirigit per Ana Isabel Muñoz, producció pròpia de documentos TV del 2007

El documental mostra una diversitat de

situacions d'homes i dones grans homosexuals. Explica la repressió franquista que van viure en la seva joventut i mostra, entre altres aspectes, com pateixen actualment situacions de solitud, aïllament social i pobresa.

Es pot baixar gratuïtament a: <http://video.google.com/videoplay?docid=288969000644278824#>

El documental té una durada d'una hora i presenta 2 parts de 30 min que aborden temàtiques diferents. La primera part presenta els protagonistes del documental i es focalitza en la repressió franquista que van viure. La segona part entra en la problemàtica del SIDA i mostra la situació quotidiana actual i la perspectiva de futur dels testimonis mostrant també el seu patiment.

La reacció de les persones grans del grup motor al visualitzar el documental va ser diversa. Algunes persones van quedar perplexes i horroritzades al veure fets de la repressió franquista que desconeixien, malgrat haver viscut en aquella època. En canvi, per altres persones no va suposar cap sorpresa, eren fets ja coneguts o imaginables en el context de repressió. Algunes persones del grup proposen complementar la mirada sobre el passat amb la presentació de bones pràctiques d'altres països d'Europa que aportin una mirada esperançadora cap al futur. També la reacció del públic el dia del cinefòrum va ser diversa i el documental va emocionar a varis espectadors.

El grup apunta que moltes de les dificultats que mostra el documental i que afecten a les persones grans homosexuals afecten també a persones grans en situacions diverses. Per exemple, la viudetat és una circumstància que afecta moltes persones grans i que sovint va acompanyada de solitud i pobresa. El documental mostra com la repressió franquista, que va afectar també a altres col·lectius, va dur a terme accions específiques contra les persones homosexuals. Consideren que cal moderar el debat traçant

punts en comú constructius i no establint comparacions improductives.

El grup motor es mostra dividit respecte a la seva opinió sobre la segona part del documental tant pel que fa al SIDA com a la mostra de patiment. Pel que fa al SIDA, algunes persones creuen que abordar el tema del SIDA és molt delicat i que projectar la segona part del documental pot ferir sensibilitats, crear rebuig i causar una reacció adversa. Pensen que pot generar una reacció de culpabilització dels afectats enlloc de tenir un efecte de comprensió. En canvi, altres persones posen èmfasi en què el SIDA no és propi de l'homosexualitat, que cal molta informació per trencar prejudicis sobre aquesta malaltia i que el cinefòrum hauria d'abordar totes les facetes relacionades amb l'homosexualitat i la gent gran i no només els aspectes que més faciliten la integració. Veuen també necessari contribuir amb l'acció a parlar del dret de les persones grans amb SIDA a viure amb dignitat. Dels dos cinefòrums realitzats, en el primer no es va abordar aquesta temàtica i en el segon sí. En aquest últim, el públic no va fer cap comentari específic sobre la SIDA en el debat.

Pel que fa a la mostra del patiment, algunes persones han comentat haver-se sentit angoixades al veure les expressions de patiment però també veuen que conté un missatge d'esperança molt important a transmetre «Sóc com sóc i aquesta és l'esperança que vull transmetre als altres», diu una de les protagonistes en la segona part del documental. Proposen complementar la segona part amb explicacions per tal de reforçar el missatge de respecte i que cadascú s'autoafirmi. Altres persones del grup, en canvi, creuen que la segona part del documental toca la fibra sensible despertant tristesa i compassió enlloc de comprensió entre iguals. Els primers, en canvi, creuen que és important mostrar aquest aspecte de la vida emocional dels testimonis i que fa el documental més real.

El grup es mostra unànime en què la mostra del documental és una acció que conté un aspecte pedagògic i, com a tal, seria convenient que anés acompanyat d'explicacions clares prèviament.

Consideracions sobre el fòrum

Cal tenir en compte que, als Casals, habitualment la participació en espais oberts de debat com els cinefòrums acostuma a ser baixa. Per tant, l'objectiu de generar un debat pot ser difícil d'assolir. De totes maneres, els dos cinefòrums realitzats han assolit un gran nombre de participants (al voltant de les 40 persones cadascun) que han fet moltes i diverses aportacions durant el debat.

El fòrum s'ha de dur a terme en un clima de llibertat i confiança. Com s'enfoqui el debat serà clau en la reflexió que pugui generar entre els participants.

Cal evitar enfocar la temàtica amb frivolitat i cal parlar en un clima de comprensió per generar la comprensió dels participants cap a les altres persones grans homosexuals.

Cal tenir en compte que hi ha aspectes de l'homosexualitat i la gent gran que no apareixen al documental i que poden sorgir al debat per part d'algun participant o, si així es decideix, la moderació els pot exposar i treure a debat. Aquests temes són:

- la situació específica de les persones grans homosexuals als Casals
- la discriminació de les persones grans homosexuals en els recursos d'atenció a la dependència (atenció domiciliària i residències)
- la transexualitat
- el SIDA (en cas que només es passi la primera part del documental)

A més, en els cinefòrums realitzats, han sorgit per part del públic també temàtiques no específiques de la gent gran LGTB

com l'adopció de fills per part de parelles homosexuals i de l'experiència de persones homosexuals en la família.

En el Fòrum, si es crea un clima constructiu, es poden debatre:

- les mesures que creuen convenient fer des

del Casal per contribuir a un integració de les persones grans homosexuals en aquests entorns.

- quina continuació es vol donar a l'acció del cinefòrum abordant altres temes relacionats que generin interès.

Pautes aportades per l'Institut de l'Envel·liment de la UAB per la preparació del cinefòrum

Punts a debatre i decidir per preparar cada acció de cinefòrum segons el que vulguin dur a terme les persones del grup motor del Casal corresponent amb el suport dels professionals implicats.

Preparació de l'acció

Què volem dir? Quines temàtiques volem tractar? Quin missatge volem donar? Quin és el lema que seguim?

Propostes de missatge del grup motor:

- Reflexió sobre els problemes derivats de l'envelliment que comparteixen i, per tant, uneixen les persones grans.
- Reflexió sobre la necessitat de lluitar en contra les situacions de discriminació que viuen les persones grans homosexuals i la necessitat d'obrir els Casals per facilitar que les persones grans homosexuals puguin elegir entre anar a espais específics per a elles o a espais de gent gran.
- Missatge d'esperança: « Sóc com sóc i aquesta és l'esperança que vull transmetre als altres », tal i com diu una de les protagonistes en la segona part del documental

Persones implicades

Determinar quines persones estan implicades en l'acció, quina funció tenen i quines responsabilitats.

- Persones grans usuàries dels Casals:
 1. persones del grup motor del Casal corresponent
 2. altres persones interessades
- Professionals:
 1. Dinamització/direcció del Casal
 2. Tècniques del Districte i de l'Ajuntament.

3. Suport de l'Institut de l'Envel·liment de la UAB

Realització del cinefòrum

Durada total del cinefòrum:

Segons l'objectiu de l'acció i la durada òptima de l'acte, es pot projectar tot el documental (1h) o només la primera part (30 min). Cal pensar també quant temps es reserva per la presentació de l'acte i pel debat.

- Dia i hora
- Lloc (segons disponibilitat)
- Una única acció o dividida en 2 o més activitats:

El cinefòrum pot ser una acció aïllada, pot fer-se en 2 activitats (per ex. coincidint amb primera i segona part del documental) o en més activitats (per ex: altres cinefòrums que abordin temes relacionats que siguin d'interès).

- Presentació del cinefòrum: qui? què diu?
- En el marc de quines activitats del Casal?
- Volem que el cinefòrum iniciï noves activitats?

Aquest cinefòrum es pot veure com un inici d'activitats de cinefòrum sobre altres temàtiques, per ex: sobre la sexualitat i la gent gran, o sobre la solitud i la gent gran o sobre la pobresa i la gent gran...

- Documental:
 1. Primera part o primera i segona part
- Com complementar el documental:
 1. Informació explicativa a donar abans o després
 2. Explicar altres accions actuals innovadores a resta d'Europa (mirada futura positiva)
 3. Altres aspectes relacionats que no abarca

el documental com la problemàtica de discriminació en Casals i en situacions de dependència (en residències o en l'atenció a domicili).

• Fòrum:

1. Qui està a la taula?
2. Qui modera el debat?
3. Quina persona del grup motor està a la taula i què explica?
4. Qui persona gran homosexual està a la taula com "Testimoni en primera persona"? Veure possibilitats, nombre, homes i dones... Poden identificar-se a través del Grup d'Amics Gais, de la Fundació Enllaç i del Casal Lambda-grup de tardor (gent gran).

• Temàtiques a tractar o que poden sorgir al debat:

1. SIDA, transexualitat...

Divulgació

Com fer la difusió entre els usuaris del Casal?

- Assegurar participants fent una bona difusió: amb implicació de les persones grans del grup motor del Casal i de la direcció/dinamització mitjançant els cartells i, sobretot, un boca a boca constructiu, per exemple anant d'activitat en activitat anunciant l'acte.
- En els dos cinefòrums realitzats, la difusió (tant a nivell de cartells com de boca a boca) es va fer a nivell dels Casals de tot el districte i persones de diferents Casals es van desplaçar per assistir al cinefòrum.

A quines altres entitats convidar?

- Altres Casals, entitats de persones grans del Districte, entitats LGTB, representants del Districte o de l'Ajuntament...

Avaluació

Com mesurarem l'èxit de l'acció? Quins indicadors establím?

Propostes del grup motor:

Anotar:

1. Nombre d'assistents a l'acte (audiència), diferenciant entre homes i dones.
2. Aportacions fetes durant el fòrum i el tipus de contingut, diferenciant les aportacions constructives d'aquelles altres que dificulten la comunicació entre els participants i la comprensió del tema que es tracta.

Repartir una enquesta breu al final de l'acte amb:

1. Preguntes a contestar fàcilment indicant numèricament sobre l'interès pel tema de l'homosexualitat, què els hi ha semblat l'activitat, si ho haguessin presentat d'una manera diferent...
2. Una part final oberta on les persones aportin altres aspectes que els agradaria conèixer i debatre.

El grup comenta que hi ha poca cultura d'avaluació d'activitats per part dels participants i, per tant, pot ser difícil de dur a terme una avaluació escrita.

En el primer cinefòrum realitzat es va decidir fer una valoració de l'acte oral al finalitzar, demanant què els havia semblat i quines temàtiques relacionades voldrien treballar. En el segon, es van preparar i entregar fulls d'avaluació senzills demanant una valoració anònima numèrica del cinefòrum, aspectes que els havia agradat, aspectes que no els havia agradat i temes relacionats que els interessaria tractar. De les 40 persones assistents, només 9 van entregar el qüestionari omplert.

